

KAN GAZLARININ YORUMLANMASI

Doç.Dr.Ramazan KÖYLÜ

Konya Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Acil Tıp Kliniği

Arter Kan Gazı Analizi

- ✓ Arter kan gazı (AKG) analizi;
Hastanın,
  - ventilasyonu (PaCO_2),
  - oksijenizasyonu (PaO_2)
  - ve asit-baz durumu (pH , BE , HCO_3) hakkında çok güvenilir bilgiler verir.

Arter Kan Gazı Analizi

Ancak;

- ✓ Enjektörde hava kabarcığı bulunmamasına,
- ✓ Heparin miktarınının 0.2 mL'den fazla olmamasına,
- ✓ ve 15 dakika içinde çalışılmayacaksa buzlu ortamda tutulmasına dikkat edilmelidir.

Arter kanı alma tekniđi

- ✓ Kan örneğinin hangi arterden alınacağı, uygulayıcının tecrübesi, hastanın kliniği gibi birçok durumla ilişkilidir.
- ✓ İnvaziv bir yöntemdir.
- ✓ Genellikle, radial, brakial ve femoral arterler kullanılır.
- ✓ Öncelikle radial arter tercih edilir.
- ✓ Eldeki kolleteral dolaşımın yeterliliğini değerlendirmek için → Allen testi

Endikasyonlar:

- ✓ Bütün asit-baz denge bozukluğunun tanısı ve takibi
- ✓ Solunum yetmezliğinin tipinin saptanması
- ✓ Verilen tedavinin etkinliđinin belirlenmesi
- ✓ Hızlı sonuç verdiğinden dolayı;
  - Htc,
  - biyokimya
  - ve CO-oksometre paneli sayesinde erken tanı amacıyla...

Tutarlılık

Değerler tutarlı mı? Henderseon-Hasselbach eşitliği:

$$[H^+] = 24(PaCO_2) / [HCO_3^-]$$

$$[H^+] = 80 - \text{pH}'\text{in desimalı}$$

Örn: pH=7.22

$$PaCO_2 = 29$$

$$HCO_3^- = 12$$

$$[H^+] = 24(PaCO_2) / [HCO_3^-]$$

$$[H^+] = 24(28) / [12] = 58$$

$$[H^+] = 80 - \text{pH}'\text{in desimalı}$$

$$[H^+] = 80 - 22 = 58$$

Arter Kan Gazlarının Deęerlendirilmesi

Tablo 1. Normal arteriyel kan gazı deęerleri

pH	7.35-7.45
PaCO ₂	35-45 mmHg
PaO ₂	80-100 mmHg
SaO ₂	%95-97
Std HCO ₃ ⁻	22-26 mEq/L (plazma)
Aktüel HCO ₃ ⁻	22-26 mEq/L (plazma)
BE	±3 mmol/L

Alveolo-arteriyel oksijen gradienti

$p(A-a) O_2$

- ✓ Akciğerlerin gaz alışverişi fonksiyonu hakkında genel bilgi verir.

$$p(A-a) O_2: [150-(1.25 \times PaCO_2)] - PaO_2$$

- ✓ Normalde alveolo-arteriyel oksijen gradienti 5 mmHg dir, ancak yaşla birlikte artar.
- ✓ Yaşa göre beklenen $p(A-a)O_2$: $(yaş + 10)/4$

Alveolo-arteriyel oksijen gradienti

$$P_{(A-a)}O_2$$

- ✓ PaO₂ azalması ile birlikte P_(A-a)O₂'de artış varsa hipokseminin nedeni; -difüzyon defekti,
-ventilasyon/perfüzyon (V/Q)
-sağ-sol şant
- ✓ PaO₂ azaldığı halde P_(A-a)O₂ çok az artmış ya da N ise hipoksemi muhtemelen hipoventilasyona bağlıdır

Asit-baz Denge Bozuklukları

- ✓ Normal asit-baz dengesi CO_2 ile HCO_3 arasındaki dengeye bağlıdır.
- ✓ Asidoz, $\text{pH} < 7.35$ ile tanımlanır; karbondioksitin artması ya da bikarbonatın azalması ile ortaya çıkar.
- ✓ Alkaloz, $\text{pH} > 7.45$ ile tanımlanır; karbondioksitin azalması ya da bikarbonatın artması ile ortaya çıkar.

Basit asit-baz dengesi bozuklukları

	pH.	H ⁺	PaCO ₂	HCO ₃ ⁻
Normal	7.4	40 mEq/L	40mmHg	24 mEq/L
Respiratuvar Asidoz	↓	↑	↑	↑
Respiratuvar Alkaloz	↑	↓	↓	↓
Metabolik Asidoz	↓	↑	↓	↓
Metabolik Alkaloz	↑	↓	↑	↑

Asit-baz dengesi bozuklukları

Respiratuvar Asidoz

↓pH   ↑ PaCO₂

Respiratuvar Alkaloz

↑ pH   ↓ PaCO₂

Metabolik Asidoz

↓pH   ↓HCO₃⁻

Metabolik Alkaloz

↑ pH   ↑ HCO₃⁻

Kompansasyon mekanizmaları

Böbrek kompensasyonu

↑ pH   ↑ HCO₃⁻

Böbrek kompensasyonu

↓pH   ↓HCO₃⁻

Akciğer kompensasyonu

↑ pH   ↓ PaCO₂

Akciğer kompensasyonu

↓pH   ↑ PaCO₂

Mikst Asit-Baz Dengesi Bozuklukları

- ✓ Basit asit-baz dengesi bozukluğunda meydana gelen kompensasyon düzeyi, beklenen kompensasyon aralığının dışındaysa mikst asit-baz dengesi bozukluğu mevcuttur.

Kan gazlarının sistematik yorumlanması

✓ 1. Basamak: pH'ya bakmak

pH>7.45 → Alkaloz

pH<7.35 → Asidoz

1.Kural: pH ya da PaCO₂ normal aralık dışındaysa, asit-baz dengesi bozukluğu mevcuttur.

Kan gazlarının sistematik yorumlanması

2.Basamak: PCO_2 değerine ve yönüne bakmak

pH anormalken $PaCO_2$ de normal aralık dışında ise, değişme yönleri incelenerek primer asit-baz dengesi bozukluğu tespit edilir.

2.Kural:

- pH ile $PaCO_2$ aynı yönde hareket $\downarrow\downarrow$ veya $\uparrow\uparrow$
→ Primer olay metabolik
- pH ile $PaCO_2$ zıt yönde hareket $\downarrow\uparrow$ veya $\uparrow\downarrow$
→ Primer olay respiratuar

Kan gazlarının sistematik yorumlanması

✓ Örnek: pH=7.23, PaCO₂ =23 mmHg

Metabolik

✓ Örnek: pH=7.23, PaCO₂ =65 mmHg

Respiratuar

Kan gazlarının sistematik yorumlanması

✓ **3.Kural:** pH ya da PaCO₂'den biri normalse, mikst asit-baz dengesi bozukluğu mevcuttur.

Eğer pH normal ise, PaCO₂'nin değişme yönü respiratuvar bozukluğu tanımlar.

PaCO₂ ↑ ise = Respiratuvar asidoz - metabolik alkaloz

PaCO₂ ↓ ise = Respiratuvar alkaloz - metabolik asidoz

Eğer PaCO₂ normal ise, pH'nın değişme yönü metabolik bozukluğu tanımlar.

pH ↑ ise = Metabolik alkaloz - respiratuvar asidoz

pH ↓ ise = Metabolik asidoz - respiratuvar alkaloz

Kompansasyon

4.Kural:

Eğer primer olay metabolik →
Kompansatuar olarak PaCO₂ 'deki beklenen değişiklik hesaplanır.

✓ Metabolik asidoz ⇔ R.alk

$$\text{PaCO}_2 = 1.5 [\text{HCO}_3] + 8 \pm 2$$

$$\text{HCO}_3 = 10; \text{PaCO}_2 = 23 \pm 2$$

✓ Metabolik alkaloz ⇔ R.asid

$$\text{PaCO}_2 = 0.9 [\text{HCO}_3] + 15 \pm 2$$

$$\text{HCO}_3 = 40; \text{PaCO}_2 = 51 \pm 2$$

Örnek

- pH= 7.23
- pCO₂ =23 mmHg
- HCO₃⁻= 10 meq
- AG=12

Basit metabolik asidoz
Uygun respiratuvar kompensasyon

Metabolik Asidoz

$$\begin{aligned} \text{paCO}_2 &= (1.5 \times \text{HCO}_3) + (8 \pm 2) \\ \text{paCO}_2 &= (1.5 \times 10) + (8 \pm 2) = 23 \pm 2 \end{aligned}$$

Kompansasyon

5.Kural:

Eğer primer olay respiratuvar → Kompansatuar olarak HCO_3 'daki beklenen değişiklik hesaplanır.

✓ Respiratuar asidoz $\Leftrightarrow$ M.alk

$$\text{Akut: } \Delta[\text{HCO}_3] = \Delta\text{PaCO}_2 / 10$$

$$\text{Kronik: } \Delta[\text{HCO}_3] = \Delta\text{PaCO}_2 / 2.5$$

$$\begin{array}{l} \text{A: PaCO}_2=60; \text{HCO}_3=2\uparrow \\ \text{K: PaCO}_2=60; \text{HCO}_3=8\uparrow \end{array}$$

✓ Respiratuar alkaloz $\Leftrightarrow$ M.asid

$$\text{Akut: } \Delta[\text{HCO}_3] = \Delta\text{PaCO}_2 / 5$$

$$\text{Kronik: } \Delta[\text{HCO}_3] = \Delta\text{PaCO}_2 / 2$$

$$\begin{array}{l} \text{A: PaCO}_2=25; \text{HCO}_3=3\downarrow \\ \text{K: PaCO}_2=25; \text{HCO}_3=7.5\downarrow \end{array}$$

Örnek

- pH= 7.27
- pCO₂ =70 mmHg
- HCO₃⁻= 31 meq
- AG=12

Basit respiratuvar asidoz
Metabolik yanıt akut ve kronik
respiratuvar asidoz arasında
bir yerde, yeterli

Respiratuvar Asidoz

$$\text{Akut kompensasyon} = \Delta[\text{HCO}_3^-] = \Delta\text{PaCO}_2 / 10 = 30/10 = 3 \uparrow$$
$$\text{Kronik kompanzasyon} = \Delta[\text{HCO}_3^-] = \Delta\text{PaCO}_2/2.5 = 30/2.5 = 12 \uparrow$$

Örnek

- pH=7.31
- pCO₂=17
- HCO₃=10
- AG=12

Mikst metabolik asidoz
ve respiratuvar alkaloz

Metabolik Asidoz

$$\begin{aligned} \text{paCO}_2 &= (1.5 \times \text{HCO}_3) + (8 \pm 2) \\ \text{paCO}_2 &= (1.5 \times 10) + (8 \pm 2) = 23 \pm 2 \end{aligned}$$

Kan gazlarının sistematik yorumlanması

✓ 3.Basamak:

Metabolik asidozun tipini belirlemek ve üçlü asit-baz dengesi bozukluklarının tanısı;

-Anyon Gap (anyon açığı) hesaplanır.

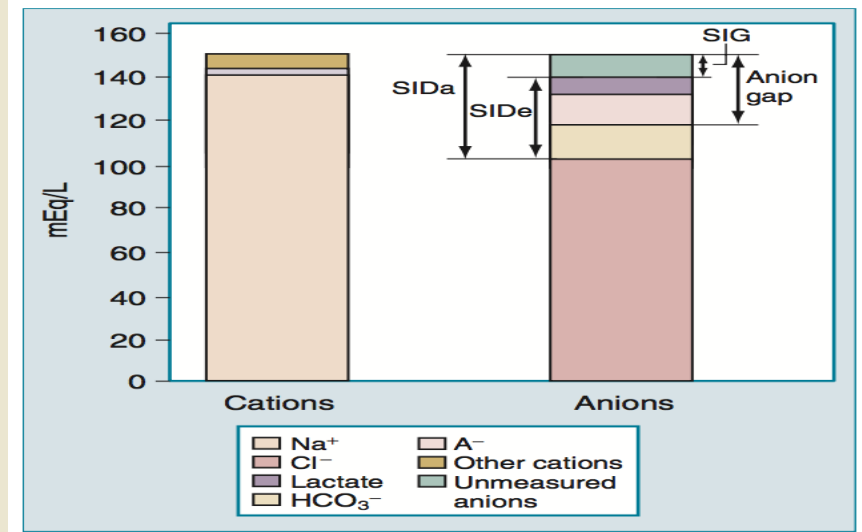
-AG $\uparrow$ ise;

“Delta-Delta Gap” ve “Osmolar Gap” hesaplanır.

Anyon Açığı

$$AG = Na - (HCO_3 + Cl)$$

- ✓ Ölçülen serum katyonları (pozitif yüklü partiküller) ile anyonları (negatif yüklü partiküller) arasındaki farkı ifade eder.
- ✓ Günlük pratikte ölçülen katyon sodyum, anyonlar ise klor ve bikarbonattır.

Anyon Açığı (Anyon Gap-AG)

- ✓ Metabolik asidozun nonvolatil asitlerin (laktik asit, ketoasitler vb.) birikmesine mi yoksa bikarbonat kaybına bağlı olarak mı geliştiğini gösterir.

↑ AG metabolik asidoz

Laktik asidoz

Ketoasidoz

Son dönem böbrek yetmezliği

Metanol intoksikasyonu

Etilen glikol intoksikasyonu

Propil alkol intoksikasyonu

Salisilat intoksikasyonu

Normal AG metabolik asidoz

Diyare

İzotonik salin infüzyonu

Böbrek yetmezliğinin erken evreleri

Renal tübüler asidoz

Asetazolamid

Üreteroenterostomi

Anyon Açığı (Anyon Gap-AG)

- ✓ Normal AG = 12 ± 4 mEq/L
- ✓ Ölçülemeyen anyonların büyük çoğunluğunu albümin oluşturur.
- ✓ Albümin düzeyi düşük olan hastalarda, AG albümin düzeyine göre değerlendirilmelidir.

Beklenen AG =

Hesaplanan AG + [2.5X (4.2- albümin düzeyi)]

“Delta-Delta Gap” ($\Delta AG/\Delta HCO_3$)

- ✓ Yüksek AG metabolik asidozun varlığında ikinci bir metabolik asit-baz dengesi bozukluğu var mı?

$$\Delta AG/\Delta HCO_3 = (\text{Hesaplanan AG}-12) / (24-\text{ölçülen } HCO_3)$$

↑AG metab. asidoz varlığında → $\Delta AG/\Delta HCO_3 = 1$ 'dir.

- ✓ $\Delta AG/\Delta HCO_3 < 1$ ise + hiperkloremik metabolik asidoz
- ✓ $\Delta AG/\Delta HCO_3 > 1$ ise + metabolik alkaloz

$$\uparrow AG \rightarrow \Delta AG + HCO_3 = 24$$

Örnek

pH=7.46
PaCO₂ =20
HCO₃ =14
AG=35

pH↑, PaCO₂ ↓

Primer bozukluk: Respiratuar alkaloz

Beklenen $\Delta[\text{HCO}_3] = \Delta \text{PaCO}_2 / 5$

Beklenen HCO₃(20)>ölçülen HCO₃(14)→ + metabolik asidoz

AG artmış olduğu için→Yüksek AG metabolik asidoz
Bu durumda “Delta-Delta Gap” ($\Delta\text{AG}/\Delta \text{HCO}_3$) hesaplanır.

Örnek

“Delta-Delta Gap” ($\Delta AG/\Delta HCO_3$) =

$$\frac{\text{Hesaplanan AG}-12}{(24-\text{ölçülen } HCO_3)}$$

$$(35-12)/(24-14)=23/20= 1.15$$

- ✓ Yüksek AG metabolik asidozun varlığında, $\Delta AG/\Delta HCO_3 = 1$ 'dir.
- ✓ $\Delta AG/\Delta HCO_3 < 1$ ise + hiperkloremik metabolik asidoz
- ✓ $\Delta AG/\Delta HCO_3 > 1$ ise + metabolik alkaloz

Sonuç: Respiratuvar alkaloz
Yüksek AG metabolik asidoz
Metabolik alkaloz

pH=7.46
PaCO₂=20
HCO₃=14
AG=35

Osmolar Açık (OA)

- ✓ Artmış AG'li metabolik asidozda OA da hesaplanmalıdır:
- ✓ OA da yüksek ise;
  - Etilen glikol, izopropanol, metanol, propilen glikol, mannitol, kontrast madde

$$\text{OA} = \text{Ölçülen osm} - \text{hesaplanan osm}$$

$$\text{Hesaplanan osm} = 2[\text{Na}] + [\text{glu}/18] + [\text{BUN}/2.8] + [\text{etanol}/3.7]$$

Beklenen OA < 10 mosm/kg

- ✓ >50 ise; neredeyse kesinlikle toksik alkol alımı

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

- ✓ Vücut, hemostazın bir gereği olarak, ne olursa olsun nötr kalmak zorundadır.
- ✓ Bu sebeple asit-baz dengesini aradığımız kan da bir solüsyon olarak bu dengeye erişmeye çalışır ve elektriksel olarak nötrlük sağlar.
- ✓ *Bağımlı ve Bağımsız Değişkenler:*
  - Bağımlı değişkenler: $[H^+]$ ve $[HCO_3^-]$
  - Bağımsız değişkenler: $[CO_2]$, $[A_{tot}]$, SID^+

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

- Bağımlı değişkenler: [H+] ve [HCO₃⁻]
- ✓ Vücut sınırsıza yakın [H+] ve bikarbonat [HCO₃⁻] havuzuna sahiptir.
- ✓ [H+], vücut tarafından diğer değişkenlere bağlı olarak ne kadar gerekliyse o kadar sağlanır, dolayısı ile bağımlı bir değişkendir.

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

- Bağımsız değişkenler: [CO₂], [Atot], SID+
- ✓ PaCO₂: PCO₂ > 45 → asidoz, PCO₂ < 35 → alkaloz
- ✓ Zayıf Asitler [Atot]:

Albümin zayıf asit olduğundan, arttığında asiditeye, azaldığında alkaliteye katkıda bulunur ve asit-baz durumunu etkileyen en önemli değişkenlerden biridir. [2.5 X (4.2- Hasta albumini)]

- ✓ Güçlü iyonlar (SID+):

Solüsyon içerisinde tamamen çözünen anyon ve katyonlar(Örn. Na ve Cl)

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

$$\text{SID}(\text{strong Ion Difference}) = \text{Na} - \text{Cl} = 140 - 102 = 38$$

✓ Eğer bu fark daralırca;

Örn: Na:140, Cl:120 → fark 20'ye düşer.

- ✓ Yani normalden 18 mEq'lik bir sapma meydana gelir.
- ✓ Vücut nötr kalmak zorunda olduğundan bu aradaki farkı [H+] ile kapatmaya çalışır.
- ✓ Hiperkloremik metabolik asidoz meydana gelir.
- ✓ Asidozun buradaki sebebi SID'in daralması

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

- ✓ Ya da Na:140 ve Cl:90 → Fark:50
- ✓ Vücut, fazladan pozitif yükü negatif yük ile dengelemek zorunda olduğu için HCO_3^- 'ü devreye sokacak.
- ✓ Bu da alkalozu sebep olur.
- ✓ SID artarsa alkaloz, azalır/daralır asidoz meydana gelir.
- ✓ $[\text{H}^+]$ ve $[\text{HCO}_3^-]$ yer değişimine neden olarak asit baz dengesini belirleyen esas etmenler → “bağımsız” değişkenlerdir. $[\text{CO}_2]$, $[\text{Atot}]$, SID^+

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

Laktat

>2 ise hiperlaktatemi

>4 ise enfeksiyonu düşün (EHYT)

Enfeksiyon yoksa → Laktatı yükselten diğer nedenler.....

Şok, nöbet, barsak iskemisi, karaciğer yetmezliği

Malignensi, aşırı ekzersiz, beta agonist kullanımı

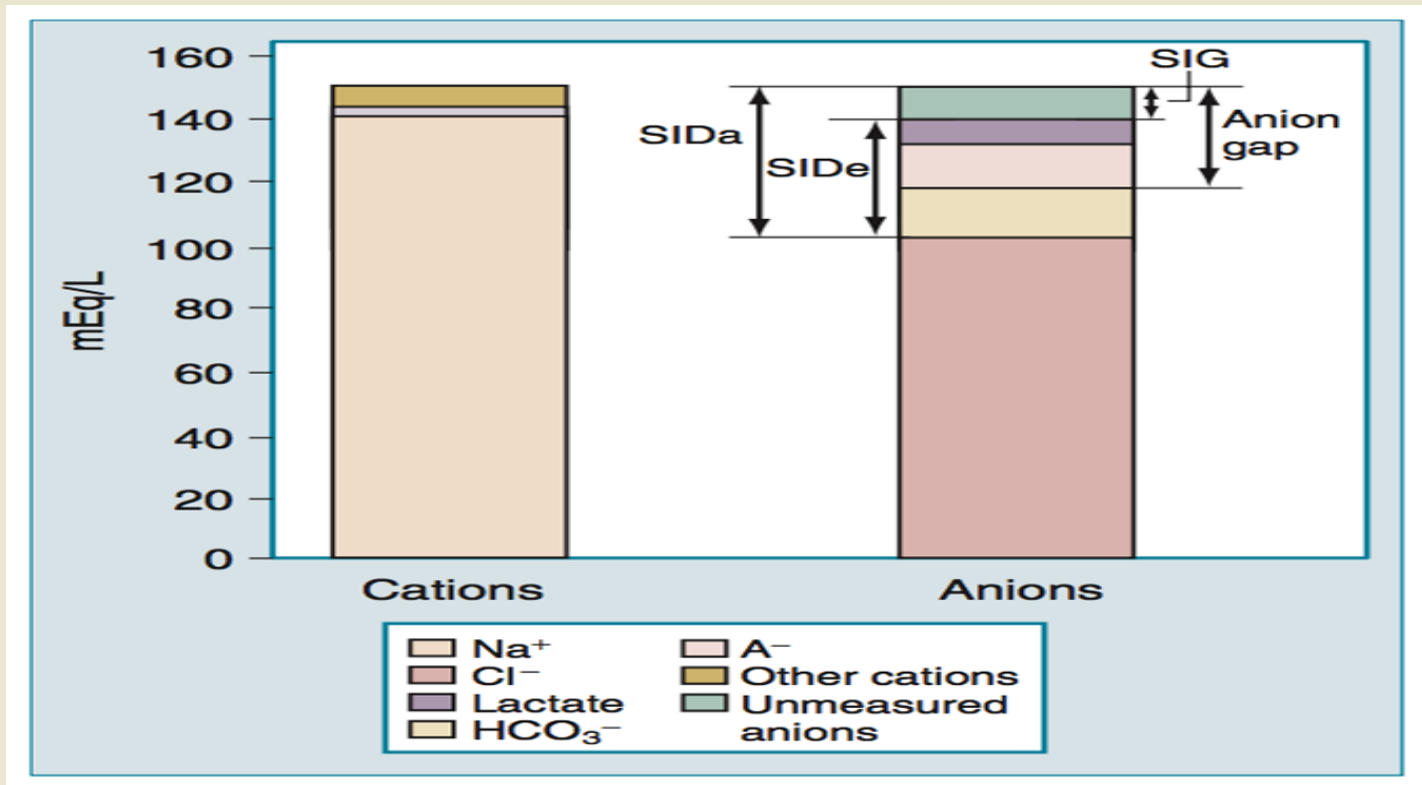
Diğer toksikolojik ajanlar:

Siyanür, CO, Metformin, kokain vs..

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

✓ SIG(Strong Ion Gap):

$SIG = BE(\text{Base Deficit}) + (SID - 38) + 2.5(4.2 - \text{albumin}) - \text{laktat}$

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

✓ SIG(Strong Ion Gap):

$SIG = BE(\text{Base Deficit}) + (SID - 38) + 2.5(4.2 - \text{albumin}) - \text{laktat}$

SIG > 2 ise SIG metabolik asidozu

DKA

Üremi

Toksikolojik(ASA, etilen glikol, metanol...

Laktik asidoz

Negatif SIG → Hiperkalsemi, hipermagnezemi,
hiperkalemi, nitratlar, lityum

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

Kompansatuar Değişiklikler:

- ✓ Eğer primer olay respiratuar ve kronik →
beklenen metabolik kompensasyonu hesapla
- ✓ Beklenen ΔBE (veya SID'da beklenen $\downarrow$) = $0.4 \times \Delta CO_2$
- ✓ Eğer primer olay metabolik asidoz →
Beklenen $CO_2 \downarrow = BE$
- ✓ Eğer primer olay metabolik alkaloz →
Beklenen $CO_2 \uparrow = 0.6 \times BE$

Steward Metodu (Kantitatif Teori)

- ✓ 1. Basamak: Numune (KG, Lact, albumin, aseton, BK)
- ✓ 2. Basamak: pH
- ✓ 3. Basamak: CO₂
- ✓ 4. Basamak: SID = Na-Cl
- ✓ 5. Basamak: Laktat
- ✓ 6. Basamak: SIG =
$$\frac{\text{BE}}{1} + \frac{(\text{SID}-38)}{2} + \frac{2.5(4.2-\text{alb.})}{3} - \frac{\text{lact}}{4}$$
- ✓ 7. Basamak: Kompansasyon
- ✓ 8. Basamak: Osmolar Gap

TEŞEKKÜR EDERİM

